

[VII].

Gilbert Gibson. Kaapstad: Tafelberg, 2013. 91 pp. ISBN 978-0-624-05884-7.

DOI: <http://dx.doi.org/10.4314/tvl.v52i1.24>

In 'n brief aan *Beeld*, op 15 Januarie vanjaar, betreur 'n swartgallige leser (ene "Wayne van Tzaneen") wat hy beskryf as die "verkragting van die Afrikaanse taal en taalreëls" aan die hand van hermetiese poësie soos deur Gilbert Gibson gebesig. Hy reageer naamlik op die dagblad se plasing van 'n gedig uit Gibson se vierde en jongste bundel, [VII]. Sy grootste beswaar is dat Gibson onkonvensioneel en ontoeganklik skryf. Dat die leser inderdaad uitgedaag word, is gewis, maar [VII] is allermens 'n verkragting van die taal. Inteendeel. Soos met *Boomplaats* (2005), *Kaplyn* (2007) en *oogensiklopedie* (2009), word die geduldige leser ryklik beloon.

Op die buiteblad verskyn die silhoeët van 'n hond. Reeds in die Engelse woord vir "hond" lê die assosiasie met God en met die volmaakte getal: sewe. In stede van 'n woord of frase, kry die bundel en elkeen van die gedigte daarbinne gevolglik 'n nommer vir 'n noemer. Dit is skaars 'n verrassing wanneer die titelgedig, nommer [7], doelbewus weggelaat word. Hierdie strategie van weglating, oftewel *ellips*, word op meer as een manier gebruik in die bundel om juis die gedagte aan "volmaaktheid" te ondergrawe. Vergelyk byvoorbeeld die slotreël van [6] ("daar sal niks jou") en [66] ("jou donker oë is die oorsprong van"). Die leser word gevra om daardie gapings in te vul en self verbande te probeer lê.

'n Wye verwysingsraamwerk (of minstens die bereidwilligheid om na te speur) is derhalwe nodig, omdat Gibson in [VII], soos elders in sy oeuvre, met 'n verskeidenheid intertekste in gesprek tree wat telkens die leeservaring verryk. Dit sluit vroeëre Afrikaanse digters in soos N. P. van Wyk Louw [35], Elisabeth Eybers [30], Ingrid Jonker [38], Boerneef [24] en Jan F. E. Celliers [39], asook

diegene wat beeldgedigte oor Marilyn Monroe geskryf het [77]. 'n Roman deur Alexander Strachan [84], Daniel Defoe se *Robinson Crusoe* [91], die Britse digter, Alice Oswald [24] en Gerald Manley Hopkins se gedig "To a Young Child" [2] is belangrike merkers, benewens die Bybel wat deurgaans figureer. Daar is ook verwysings na die filmwese in [60], [32] en [49], en sekere Afrikaanse volksliedere by [15] en [20] om maar enkeles te noem.

Te oordeel na die stortvloed natuurwoorde in [VII], is die plaaswêreld 'n prominente ruimte. 'n Besonder trietsige vers is [55], waar 'n pa en seun hulle verlate plaasopstal besoek ("hulle het 'n draai gery / oor die ou werf [...] nie omgekyk nie") en 'n mens wonder oor die rede vir hulle onteiening. Die spreker het ook hierdie wêreld as kind geken en "vertroetel die houvas van kinderjare" [59] in verskeie herinneringsgedigte. Soos sy vergange jeugtyd wat "net so vinnig verdwyn soos [...] die sleutel aan pieter se tou se punt" [13], of die onthou van 'n skoolromanse met die verleidelike "klara" [4] en 'n eerste musiekles [5]. Daarbenewens is die herinneringe van 'n seun *cum* jongman byvoorbeeld die kwetsende woorde van 'n ouer [82] en die deurgangsrtes van manlikheid by die agtervolging van 'n skaapdief [26]. Hy erken: "selfs in gedigte skryf die geskiedenis my / en nie andersom nie" [57].

Die liefdesverse in [VII] is so mooi as wat hulle ambigu is—soos dit dikwels met liefdesverhoudings gaan. In [3] sien die spreker byvoorbeeld sy geliefde vir 'n wolf aan en word die spanning tussen twee geliefdes vervat in die "afbyt" en "insluk" van woorde, [22] en [20].

Dan is daar weer pragtige momente van teerheid en troos, soos die geliefde se hande wat na sy lyf se warmte soek soos bergies by 'n vierenveertiggellingdrom [9], of wanneer sy wakker in die nag luister na sy onreëlmatige asemhaling (as gevolg van apnee) en hy beseft: "ek is ingebed in die opwel van jou

hart / as joune klop / sal myne / as joune stop / sal myne" [28].

Ligte, selfs komiese, oomblikke is daar ook. Vergelyk byvoorbeeld [67] waar 'n man (vermoedelik 'n werktuigkundige) staan en toekyk hoe sy ontstelde vrou of meisie vloekend wegry en hy wonder oor sy "tools [...] in die boot". Dan is daar die oulike vergelyking van die spreker se seun in [61] wanneer hy meen: "oor die radio sing iemand [...] soos 'n oupa wat koud kry".

Dit is juis die verhouding tussen pa en seun (en oupa) wat dikwels vooropstaan in hierdie bundel. Die spreker verpleeg 'n siek kind tuis [17], verwyder heldhaftig 'n duwweltjie [25], sien die slapende kind wat droom van bofbal en Ben Ten [50], reis saam [61], speel teen hom Monopoly [75] en verbeel 'n roerende toneel van 'n kleinseun op die skoot van sy oorlede oupa: "om hom met 'n oop maan / op die aarde skat te omhels" [38]. Lees 'n mens dan [69], word dié gedig 'n treffende poging om aan drie geslagte se vaderverlies uitdrukking te gee (aldus Beukes in sy *Rapport*-resensie).

Verlies is weliswaar 'n sentrale tema, en daarom ook die dood. Verlies (aan geliefdes, aan die plaas, aan jeugdigheid, aan eenheid met G/god) word verstegnies onderskraag deur die vroeër genoemde tegniek van weglating, soos die feit dat [7] in sy geheel "ontbreek". Daardie leemte word egter herstel met die gerussteling van die slotgedig: "hier is die gedig van god [...] almal gaan op die ou end dood / al is daar nie 'n ons nie / gaan hy waar ek gaan / en waar jy ek." [85].

[VII] bring nooit werklik enige sluiting nie (moenie deur die punt aan die einde van [85] mislei word nie); die leser moet self daarvoor werk. Daarom bemaak die digter ook in sy testament aan ons "die terrein van ink / wat swart word voor die oë / die domein van nie die waarheid nie / maar die suggestie daarvan" [64]. Ons moet sy "spore volg / soos ink na 'n inkvis verskrik" [24], want dit is deur middel van poësie, waarin woord en sintaksis tot

breekpunt gespan word (om die uitgewer na te sê) dat ons kan probeer "worstel met die hele van die heelal" [71].

Louis Esterhuizen skryf dat hermetiese poësie (waarvan Gibson een van die min praktisyns is in Afrikaans) vra vir opwindende of avontuurlustige lesers, en hy haal T. S. Eliot aan wat gesê het: "Genuine poetry moves before it is understood" (2013). Ter afsluiting van sy brief in *Beeld*, vra Wayne van Tzaneen in sy brief sardonies:

of het ek nie
'n clue
wat aangaan
dalk is ek
beck
in my kop

'n Mens wil jouself kwalik 'n antwoord op sy retoriese vraag veroorloof, behalwe as om met Ingrid Woudstra te sê: "Die ervaring van toeganklikheid onder lesers sal verskil na gelang van die leser se agtergrondkennis oor vers-tegniese aspekte, sintaksis en semantiek". En amper asof in respons, sê die spreker in gedig nommer [42]:

hierdie woorde kom so naby jy
kan hulle ruik
en hulle verwerp insig
hulle verwerp oordeel [...]
want woorde is meer geheim as treinstasies
minder openbaar as logika
woorde se verdediging is beheers

Neil van Heerden

neil.sneeuleeu.vanheerden@gmail.com
Universiteit van Suid-Afrika
Pretoria

Geraadpleegde bronne

"Brief: Sulke gedigte 'n gemors, verkrag taal".

Beeld, 15 Jan. 2014. <<http://www.beeld.com/opinie>>.

Beukes, M. "Web wat fyn tril". *Rapport*, 16 Mrt. 2013. <<http://152.111.1.87/argief/berigte/rapport/2013/03/16/RH/6/17Mrt-boek01.html>>.

Esterhuizen, L. "Hermetiese digkuns, danksy die genade van die raaisel". *Versindaba*, 28 Mei 2013. <<http://versindaba.co.za/2013/05/28/louis-esterhuizen-hermetiese-digkuns-danksy-die-genade-van-die-raaisel/>>.

Woudstra, I. "Gibson se verse maak selfs die dood nie gedaan nie". *LitNet*, 12 Jun. 2013. <<http://www.litnet.co.za/Article/gibson-se-verse-maak-selfs-die-dood-nie-gedaan-nie>>.